

“A mi m’ho vau fer”: les obres de misericòrdia corporals

Aquest article tracta de les obres de misericòrdia corporals, que va suggerir Jesucrist. Un cristià no es pot desentendre de les necessitats dels altres, tampoc dels desconeguts, perquè en ells és Crist qui ens reclama ajuda.

15/02/2018

El nostre Déu no s'ha limitat a dir que ens estima. Ell mateix ens va modelar a partir de la pols de la terra;[1] «van ser les mans de Déu les que ens van crear: el Déu artesà».[2] Ens va crear a imatge i semblança seva, i fins i tot es va voler fer «un dels nostres»:[3] el Verb es va fer carn, va treballar amb les seves mans, va carregar sobre l'esquena tota la misèria dels segles, i va voler conservar per tota l'eternitat les nafres de la seva passió, com un signe permanent del seu amor fidel. Per tot això els cristians no només ens anomenem *fills de Déu*, sinó que ho som:[4] per a Déu, i per als seus fills, l'amor «mai no podrà ser una paraula abstracta. Per la seva naturalesa és vida concreta: intencions, actituds, comportaments que es verifiquen en el viure quotidià».[5] Sant Josepmaria prevenia així davant de «la mentalitat d'aquells que veuen el cristianisme com un conjunt de

pràctiques o d'actes de pietat, sense percebre'n la relació amb les situacions de la vida corrent, amb la urgència d'atendre les necessitats dels altres i d'esforçar-se a posar remei a les injustícies. Jo diria que qui té aquesta mentalitat no ha entès encara què significa que el Fill de Déu s'hagi encarnat, que hagi pres cos, ànima i veu d'home, que hagi participat en el nostre destí fins a experimentar l'esquinçament suprem de la mort».[6]

Cridats a la misericòrdia

En l'escena del judici final que Jesús presenta a l'Evangelí, tant els justos com els injustos es pregunten perplexos, i pregunten al Senyor, quan el van *veure* famolenc, despullat, malalt, i el van auxiliar, o ho van deixar de fer.[7] I el Senyor els respon: «Us ho asseguro: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu»

(Mt 25, 40). No és una manera bonica de dir, com si el Senyor només ens animés a recordar-lo, i a seguir el seu exemple de misericòrdia; Jesús diu amb solemnitat: «Us ho asseguro... a mi m'ho fèieu». Ell «s'ha unit, en certa manera, a tots els home»,^[8] perquè ha portat l'amor fins al final: «Ningú no té un amor més gran que el qui dona la vida pels seus amics» (Jn 15, 13). Ser cristians significa entrar en aquesta incondicionalitat de l'amor de Déu, deixar-se captivar per «l'amor sempre més gran de Déu».^[9]

En aquest passatge de l'Evangelí, el Senyor parla de gana, set, pelegrinatge, nuesa, malaltia i presó.^[10] Les obres de misericòrdia segueixen aquesta mateixa pauta; els Pares de l'Església les van comentar amb freqüència, i en van iniciar el desdoblament en obres corporals i espirituals, òbviament sense ànim d'incloure-hi totes les situacions

d'indigència. Amb el pas dels segles es va afegir a les primeres el deure de donar sepultura als difunts, amb l'obra espiritual corresponent: l'oració per vius i difunts. En els pròxims dos articles recorrerem aquestes obres en les quals la saviesa cristiana ha sintetitzat la nostra vocació a la misericòrdia. Perquè de vocació es tracta —i vocació universal—, quan el Senyor diu als seus deixebles de tots els temps: «Sigueu misericordiosos com ho és el vostre Pare» (*Lc 6, 36*). Les obres de misericòrdia despleguen davant de nosaltres aquesta crida. «Seria bonic que us les aprenguéssiu de memòria —suggeria recentment el Papa—, així és més fàcil fer-les!». [11]

Solidaritat en directe

Quan, en repassar les obres de misericòrdia corporals, mirem al nostre voltant, a força parts del món constatarem potser en un primer

moment que les situacions per exercir-les no són freqüents. Segles enrere la vida humana estava molt més exposada a les forces de la naturalesa, a l'arbitrarietat dels homes, i a la fragilitat del cos; avui, en canvi, hi ha molts països on rarament es presentarà —excepte en el cas d'emergències o catàstrofes naturals— la necessitat immediata de donar sepultura a un difunt, o de donar empara a algú sense sostre, perquè la mateixa organització dels estats proveeix aquest servei. I, tanmateix, no són pocs els llocs de la terra on cadascuna d'aquestes obres de misericòrdia és a l'ordre del dia. I, fins i tot als països més desenvolupats, juntament amb la provisió de serveis de l'assistència social hi ha moltes situacions de gran precarietat material —l'anomenat *quart* món.

A tots ens correspon prendre consciència d'aquestes realitats i

pensar en quina mesura podem contribuir per remeiar-les. «Hem d'obrir els ulls, hem de saber mirar al nostre voltant i reconèixer aquestes crides que Déu ens adreça a través dels qui ens envolten. No podem viure d'esquena a la multitud, tancats dins el nostre petit món. No fou així com visqué Jesús. Els Evangelis ens parlen moltes vegades de la seva misericòrdia, de la seva capacitat de participar en el dolor i en les necessitats dels altres».[12]

Un primer moviment de les obres de misericòrdia corporals és la solidaritat amb tots els que pateixen, encara que no els coneguem: «No només ens preocupen els problemes de cadascú, sinó que ens solidaritzem plenament amb els altres ciutadans en les calamitats i les desgràcies públiques, que ens afecten de la mateixa manera».[13] A primera vista podria semblar que aquesta actitud és un sentiment lloable, però

inútil. I tanmateix aquesta solidaritat és *l'humus* en què pot créixer amb força la misericòrdia. Del llatí *solidum*, *solidaritat* denota la convicció de pertànyer a un tot, de manera que percebem com a pròpies les vicissituds dels altres. Tot i que el terme té sentit en un nivell merament humà, per a un cristià adquireix tota la força. «No sou vostres», diu sant Pau als Corintis (1 Cor 6, 19). L'afirmació podria inquietar l'home contemporani, com una amenaça a la seva autonomia. I, tanmateix, el que ens diu és simplement, en una expressió freqüent entre els últims pontífexs, que la humanitat, i en particular l'Església, és una «gran família».[14]

«No deixeu d'estimar-vos com a germans... Recordeu-vos dels presos com si fóssiu presos amb ells; recordeu-vos igualment dels qui són maltractats, pensant que també vosaltres teniu un cos» (He 13, 1-3).

Encara que no sigui possible estar al corrent de les malalties de cada home, ni remeiar materialment tots aquests problemes, un cristià no se'n desentén, perquè els estima amb el cor de Déu: Ell «és més gran que la nostra consciència i ell ho sap tot» (1 Jn 3, 20). Quan a la Santa Missa demanem al Pare que «enfortits amb el Cos i la Sang del teu Fill i plens del seu Esperit Sant formem en Crist un sol cos i un sol esperit»,^[15] mirem a la plenitud del que ja és una realitat que creix silenciosament, «com un bosc, on els arbres bons aporten solidaritat, comunió, confiança, suport, seguretat, sobrietat feliç, amistat».^[16]

La solidaritat *en cristià* es concreta, doncs, en primer lloc en l'oració pels que pateixen, encara que no els coneguem. La majoria de les vegades no veurem els fruits d'aquesta oració, feta també de treball i sacrifici, però estem convençuts que

«tot això fa voltes pel món com una força de vida».[17] Per aquest mateix motiu, el Missal romà recull un gran nombre de misses per diverses necessitats, que atenen els motius de totes les obres de misericòrdia. L'oració dels fidels, al final de la litúrgia de la Paraula, desperta també en nosaltres «el desvetllament per totes les esglésies» i per tots els homes, de manera que puguem arribar a dir amb sant Pau: «Qui defalleix sense que jo defalleixi? Qui té una ensopegada sense que jo m'abrasi de dolor?» (2 Co 12, 28-29).

La solidaritat també es desplega en «simples gestos quotidians en què trenquem la lògica de la violència, de l'aprofitament, de l'egoisme», davant el «món del consum exacerbat», que és alhora «el món del maltractament de la vida en totes les seves formes».[18] Antigament era costum en moltes famílies besar el pa quan queia a terra; es reconeixia així el

treball que suposava aconseguir l'aliment, i s'agraïa la possibilitat de tenir quelcom per emportar-se a la boca. «Donar menjar al famolenc» es pot concretar, doncs, en menjar el que ens posen, en evitar capricis innecessaris, en aprofitar amb creativitat les sobres de menjar; «donar de beure a l'assedegat» potser ens portarà a evitar el malbaratament innecessari de l'aigua, que en tants llocs és un bé escàs;^[19] «vestir el despullat» es concretarà també en cuidar la roba, *heretar-la* d'uns germans als altres, sobreposar-se de vegades al *dernier cri* en moda, etc. D'aquestes petites — o no tan petites — renúncies podran sortir almoines per donar alegries als més necessitats, com ensenyava sant Josepmaria als nois de Sant Rafael; o també donatius per sortir a buscar emergències humanitàries. Mesos enrere el Papa ens deia a propòsit que, «si el jubileu no arriba a les

butxaques, no és un veritable jubileu».[20]

Hospitalitat: no abandonar el feble

Els pares, en primer lloc amb el seu exemple, poden fer-hi molt per «ensenyar a viure així els seus fills (...); ensenyar-los a superar l'egoisme i a ocupar una part del seu temps amb generositat al servei dels menys afortunats, participant en tasques, adients a la seva edat, en les quals es posi de manifest un afany de solidaritat humana i divina».[21]

Com que la caritat és ordenada — perquè seria falsa la de qui s'aboqués als que viuen lluny i es desentengués dels que l'envolten—, aquesta superació de l'egoisme comença habitualment a la mateixa llar. Tots, petits i grans, hem d'aprendre a aixecar la mirada per descobrir les petites indigències quotidianes dels que viuen amb nosaltres. En particular, cal acompanyar els

familiars i els amics que pateixen malalties, sense considerar les seves malalties com una distorsió per a la qual caldria trobar solucions merament tècniques «“No em rebutgis, doncs, al temps de la vellesa; ara que decau el meu vigor no m’abandonis” (*Sl* 71, 9). És el clamor de l’ancià, que tem l’oblit i el menyspreu».[22] Són molts els avenços de la ciència que permeten millorar les condicions dels malalts, però cap no pot reemplaçar la proximitat humana de qui, en lloc de veure-hi un pes, endevina «Crist que passa», Crist que necessita que el cuidem. «Els malalts són Ell»,[23] va escriure sant Josepmaria, en expressió audaç, que reflecteix la crida exigent del Senyor: «Us ho asseguro... a mi m’ho fèieu» (*Mt* 25, 40).

«Quan et vam veure malalt o a la presó, i vinguérem a veure’t?». De vegades, pot costar veure Déu

darrere de la persona que pateix, perquè estigui de mal humor o disgustat, o perquè mostri exigències o egoismes. Però la persona malalta, precisament per la seva debilitat, es fa encara més mereixedora d'aquest amor. Una resplendor divina il·lumina els trets de l'home malalt que s'assembla a Crist dolgut, tan desfigurat que «no tenia figura ni bellesa que es fes admirar, ni una presència que el fes atractiu» (*Is* 53, 2).

L'atenció dels malalts, dels ancians, dels moribunds, requereix per això bones dosis de paciència i de generositat amb el nostre temps, especialment quan es tracta de malalties que es prolonguen en el temps. El bon Samarità «igualment tenia els seus compromisos i havia de fer les seves coses».[24] Però els qui, com ell, fan d'aquesta atenció una tasca ineludible, sense refugiar-se en la fredor de solucions que al cap i a

la fi consisteixen a descartar els que ja humanament poden aportar poc, el Senyor els diu: «Ara que heu entès tot això, feliços de vosaltres si ho poseu en pràctica!» (*Jn* 13, 17). Als que han sabut cuidar dels febles, Déu els reserva una benvinguda plena de tendresa: «Veniu, beneïts del meu Pare» (*Mt* 25, 34).

«La grandesa de la humanitat —va escriure Benet XVI— està determinada essencialment per la seva relació amb el sofriment i amb el que pateix. Això és vàlid tant per a l'individu com per a la societat. Una societat que no aconsegueix acceptar els que pateixen i que no és capaç de contribuir mitjançant la compassió a fer que el sofriment sigui compartit i suportat també interiorment, és una societat cruel i inhumana».[25] Per això, els malalts ens tornen la humanitat que s'emporta de vegades el ritme agitat del món: ens recorden

que les persones són més importants que les coses, l'ésser que la funció.

Algunes persones, perquè Déu els ha portat per aquest camí, o perquè ho han escollit per si mateixes, acaben dedicant una part important dels seus dies a tenir cura dels que pateixen, sense esperar que ningú els reconegui la tasca. Tot i que no surten a les guies de viatge, ells són part de l'autèntic *patrimoni de la humanitat*, perquè ens ensenyen que som al món per cuidar:[26] aquest és el sentit perenne de l'hospitalitat, de l'acollida.

Rarament ens tocarà enterrar un difunt, però el podem acompanyar a ell i els familiars en els últims moments. Per això la participació en un funeral és sempre més que un compliment social. Si anem al fons d'aquests gestos, veurem que guarden el pols de la humanitat genuïna, que s'obre a l'eternitat.

«També aquí la misericòrdia dona la pau a qui marxa i a qui es queda, i ens fa sentir que Déu és més gran que la mort, i que si ens quedem amb Ell fins i tot l'última separació és un “a reveure”». [27]

Creativitat: treballar amb el que hi ha

Famílies que emigren fugint de la guerra, persones a l'atur, «presoners de les noves esclavituds de la societat moderna» [28] com la drogoaddicció, l'hedonisme, la ludopatia... Són moltes les necessitats materials que podem detectar al nostre voltant. Un podria no saber per on començar o com fer-ho. I, tanmateix, l'experiència demostra que moltes petites iniciatives, dirigides a resoldre alguna manca del nostre entorn més immediat, començades amb el que es té, i amb qui es pot —la majoria de vegades amb més bon humor i creativitat que temps,

recursos econòmics o facilitats dels ens públics—, acaben fent molt de bé, perquè la gratuïtat genera un agraïment que és motor de noves iniciatives: la misericòrdia troba misericòrdia,[29] l'encomana. Es compleix la paràbola evangèlica del gra de mostassa: *«és la més petita de totes les llavors; però, quan ha crescut, es fa més gran que les hortalisses i arriba a ser un arbre; fins i tot venen els ocells del cel a fer niu a les seves branques»* (Mt 13, 32).

Les necessitats de cada lloc i les possibilitats de cadascú són molt variades. El millor és apostar per quelcom que estigui a l'abast de la mà, i posar-se a treballar. Amb el temps, moltes vegades menys del que pensàriem, s'obriran portes que semblava que estaven tancades. I s'arriba llavors als empresonats, als captius de tantes altres addiccions, que estan abandonats com a la

claveguera d'un món que els ha descartat quan s'han trencat.

Hi ha qui, per exemple, està desbordat de feina i, malgrat que creia que no tenia temps per a aquestes tasques, descobreix la manera de redirigir part dels esforços cap a realitats que ocupin altres persones i els treguin del sot de qui viu la vida sense rumb.

Sorgeixen sinergies: un hi posa poc temps però capacitat de gestió i relacions... un altre, amb menys capacitat d'organitzar, hi posa hores de feina. Per als jubilats, per exemple, s'obre així el panorama d'una segona joventut, en la qual poden transmetre molt de la seva experiència de la vida:

«independentment del seu grau d'instrucció o de riquesa, totes les persones poden aportar alguna cosa en la construcció d'una civilització més justa i fraterna. De manera concreta, crec que tothom pot

aprendre molt de l'exemple de generositat i de solidaritat de les persones més senzilles; aquesta saviesa generosa que sap "afegir més aigua als fesols", de la qual el nostre món està tan necessitat».[30]

* * *

Evocant els seus primers anys de sacerdot a Madrid, el nostre Pare recordava com anava per aquells descampats «a eixugar llàgrimes, a ajudar els que necessitaven ajuda, a tractar amb afecte els nens, els vells, els malalts; i rebia molta correspondència d'afecte..., i alguna pedrada».[31] I pensava en les iniciatives que avui, juntament amb tantes de promogudes pels cristians i per altres persones, són una realitat en molts llocs del món; i que han de continuar creixent «*quasi fluvium pacis*, com un riu de pau»:[32] «Avui per a mi això és un somni, un somni beneït, que visc a tants barris

extrems de ciutats grans, on tractem la gent amb afecte, mirant-la als ulls, de cara, perquè tots som iguals».[33]

Carles Ayxelá

[1] Cf. *Gn* 3, 7; *Sv* 7, 1.

[2] Francesc, Homilia a Santa Marta, 12-XI-2013.

[3] Conc. Vat. II, Const. past. *Gaudium et spes* (7-XII-1965), 22.

[4] Cf. 1 *Jn* 3, 1.

[5] Francesc, Bula *Misericordiae vultus* (11-IV-2015), 9.

[6] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 236.

[7] Cf. *Mt* 25, 36.44

[8] Conc. Vat. II, *Gaudium et spes*, 22.

[9] Francesc, Ex. Ap. *Evangelii gaudium* (24-XI-2013), 6; Cf. Sant Joan Pau II, Enc. *Redemptor hominis* (4-III-1979), 9.

[10] Cf. *Mt* 25,35-36.

[11] Francesc, Angelus, 13-III-2016.

[12] *És Crist que passa*, 146.

[13] *Carta* 14-II-1950, 20; citat per Burkhart, E.; López, J., *Vida cotidiana y santidad en la enseñanza de San Josemaría*, II, Rialp, Madrid 2011, p. 314.

[14] Cf. per exemple, Beat Pau VI, missatge a l'Assemblea General de les Nacions Unides, 24-V-1978; Sant Joan Pau II, Enc. *Dives in misericòrdia* (30-XI-1980) 4, 12; Benet XVI, missatge per a la XLI Jornada Mundial de la Pau, 8-XII-2007.

[15] *Missal Romà*, pregària eucarística III.

[16] Francesc, Discurs, 28-XI-2014.

[17] Francesc, *Evangelii gaudium*, 279

[18] Francesc, Enc. *Laudato si'* (24-V-2015), 230.

[19] Cf. *ibídem*, 27-31.

[20] Francesc, Audiència, 10-II-2016.

[21] *Converses*, 111.

[22] Francesc, Ex. Ap. *Amoris laetitia* (19-III-2016), 191.

[23] Sant Josepmaria, *Camí*, 419.

[24] Francesc, Audiència, 27-IV-2016.

[25] Benet XVI, Enc. *Spe salvi* (30-XI-2007), 38

[26] Cf. Francesc, *Evangelii gaudium*, 209.

[27] Francesc, Audiència, 10-IX-2014.

[28] Francesc, *Misericordiae vultus*, 16.

[29] Cf. *Mt* 5,7.

[30] Francesc, videomissatge, 1-I-2015.

[31] Sant Josepmaria, notes d'una reunió familiar, 1-X-1967 (citat a S. Bernal, *Monseñor Josemaría Escrivá de Balaguer. Apuntes sobre la vida del Fundador del Opus Dei*; Rialp, Madrid 1980, 6a ed., p. 191).

[32] *Is* 66,12 (Vulg)

[33] Sant Josepmaria, notes d'una reunió familiar, 1-X-1967.

.....